

post ipsum Maranta, cit. part. VI. § de *Dilationibus*, n. 12, inde pariter concludens, quod dilatio, quæ dari non deberet, et datur utraque parte præsentem, nec contradicente, valeat: et ad idem facit textus in cit. cap. ult. de *Accusatione*. in 6. Et hinc inolevit stylus in curiis, quod scribatur in actis aliquid esse factum « hoc præsentem parte contradicente, et protestante, » vel non.

59. *Dilationes diffinitivæ, quæ?* — Quæritur III. Quæ sint dilationes diffinitivæ? Resp. Dilationes diffinitivæ sunt, quæ dantur ad causam definiendam: ut si iudex citavit partes pro tali die ad audiendam sententiam diffinitivam; prout habetur casus in c. *Consuluit*. 24, de *Offic. delegat.*

60. *Hæ non sunt peremptoriæ, potestque iudex sententiam differre in sequentem diem.* — Porro hæ dilationes suapte natura non sunt peremptoriæ, potestque secunda et tertia addi, nisi præfigantur cum termino peremptorio: imo etiam hoc præfixo, si alterutra pars die statuto non comparuerit, potest iudex sententiam diffinitivam differre in sequentem diem; dummodo, si est delegatus, sua jurisdictio necdum expiret. Textus est in cit. c. *Consuluit*. § *Nos autem*. Ubi tamen recte subjungitur, quod iudex discretus in assignatione talis termini peremptorii, non debeat jurisdictionem suam (nisi necessitas exigat) adeo coarctare.

61. *Dilationes executoriæ, quæ?* — Quæritur IV. Quæ, et quantæ sunt dilationes executoriæ? Resp. I. Dilationes executoriæ sunt, quæ dantur reo per sententiam condemnato ad satisfaciendum. Hostiensis in *Summa* h. t. n. 1, et communis.

62. *Et quantæ?* — Resp. II. Quantæ hæ sint dilationes, seu ad dignoscendum, pro quanto tempore dilationes executoriæ sese extendant, oportet distinguere inter actiones personales, reales, et criminales. Ita Speculator, tit. de *Dilationibus*, § 1, n. 24; Hostiensis cit. n. 1, et alii.

63. *Hæ in actionibus personalibus regulariter sunt quatuor mensium.* — Et quidem in actionibus personalibus dilationes executoriæ regulariter sunt quatuor mensium, qui de jure conceduntur reo condemnato ad solvendum; uti liquet ex c. *Quærenti*. 26, juncta Glossa §. *Quadrimestre*. de *Offic. delegat.*, et l. *Eos qui*; et l. *Sancimus*. C. de *Usuris rei judicat.* Concordat textus notabilis in l. *Quod dicimus*. ff. de *Solutione*, ubi dicitur: ly quempiam « debere statim solvere, cum aliquo tempe-

ramento temporis intelligendum est: nec enim cum sacco adire debet. »

64. *Potest tamen iudex hoc quadrimestre ex causa abbreviare, vel prorogare* — Cæterum hoc ipsum tempus quadrimestre potest iudex ex causa rationabili abbreviare, vel prorogare, c. *Quod ad consultationem*. § *Sed nec*. 15. de *Sent. et re judicat.*, juncta l. II. ff. de *Re judic.* Quod si vero iudex ejusmodi tempus judicati, quod est quadrimestre, sine causæ cognitione abbreviet, suppletur illud ex lege usque ad legitimum tempus: si vero detur majus, computatur reo tam tempus legitimum, quam quod est supra legitimum, text. clar. l. *Si se non obtulit*. § *Si quis*. ff. de *Re judicat.* Ratio disparitatis est, quia ex una parte beneficium juris sine causa nulli est auferendum, juxta reg. 17 juris, in 6, quæ sic sonat. « Indultum a jure beneficium non est alicui auferendum. » Ex altera vero parte prioriores debemus esse in liberando, quam obligando, l. *Arianus*. ff. de *Actione et obligat.*

65. *In actionibus realibus dilationes executoriæ non habent locum.* — Contra in actionibus realibus ejusmodi dilationes executoriæ non habent locum. In his siquidem statim ac reus condemnatus dixerit se velle parere sententiæ (alias post decem dies, si non fuit appellatum), debet sententia executioni mandari, ne videlicet res aliena diutius detineatur invito domino: Glossa in c. *Quærenti*. §. *Quadrimestre*; de *Offic. delegat.*

66. *Limitatur hoc.* — Intellige, nisi reus possessor illius rei neget sese rem illico restituere posse, atque ob id datus fidejussoribus petat aliud tempus restituendi gratia. Tunc enim aliqua dilatio eidem a iudice concedenda est, § *Et si in rem*. Instit. de *Offic. judic.*, ac notat Glossa marginalis in cit. c. *Quærenti*.

67. *Nec habent locum in actionibus criminalibus.* — Insuper in actionibus criminalibus dilationes executoriæ non habent locum: sed post latam sententiam regulariter statim fit executio, can. *Sicut sine iudicio*, 2, q. 1, et l. *Si qua pena*. ff. de *Verb. signif.*, et l. *Cum reis*. C. *Pœnis*.

68. *Fallit hoc in certis casibus.* — Dicitur « regulariter. » Nam fallit hoc ipsum in nonnullis casibus, quos refert Hostiensis in *Summa*. tit. de *Officio judicis delegati*, n. 9. § *Quæ jurisdictio*. §. *Quamvis*. Primus est, cum princeps forsan iratus jubet aliquem severius puniri ultra modum solitum, ac regularem: tunc enim iudex debet executio-

nem differre usque ad triginta dies, ut videat, an princeps interim pœnam relaxet, l. *Si vindicari*. C. de *Pœnis*, et can. *Cum apud Thessalonicam*, 11. q. 3.

69. *Fallit hoc in certis casibus.* — Alter casus est, cum mulier prægnans damnatur ad mortem: nam ejus pœna differenda est, donec pariat, l. *Prægnantis*. ff. de *Pœnis*. Tertius est, quando servus capitaliter damnatur: nam executio talis pœnæ differtur, donec antea domino, velocius tamen advenienti, per servum illum reddatur ratio administrationis rerum suarum, l. I. c. de *Bonis proscriptor*. Quartus est, cum relegando assignanda primum est insula can. *Biduum*. § *Si quem*. 2, q. 6.

70. *Fallit hoc in certis casibus.* — Glossa finalis in d. can. *Cum apud Thessalonicam*. 11, q. 3, addit quintum casum, in quo differtur executio sententiæ in criminalibus, videlicet quando quis confessus est de crimine capitali: debet enim exspectari, donec appareat, an velit in confessione perseverare, l. II. C. de *Custodia reor*. Idque merito: quia in capitalibus non statim confessioni, donec constet de corpore delicti, et confitens perseveret in ea: posset enim confessio criminis potius ex tædio vitæ, vel desperatione, facta fuisse, quam ex conscientia criminis, l. I. § *Divus*, et § *Si quis ultro*. ff. de *Questionib.* Atque omnes prædicti casus, et tempora præmissarum dilationum apte sequentibus versiculis ab eadem Glossa relatis, comprehenduntur.

In personali post menses quatuor: in re
Protinus est omnis sententia perficienda.
Sic in criminibus: sed casus excipe quinque
Confessus, prægnans, iratus, et insula, servus.

§ IV.

DE PROROGATIONE DILATIONUM, HARUMQUE EFFECTIBUS.

71. *Prorogatio dilationis, quid?* — Quæritur I. Quid sit prorogatio dilationis? et qualis prorogari valeat? Resp. I. Prorogatio dilationis aliud non est, quam extensio dilationis labentis, sed nondum elapsæ. Et talis dilatio sic extensa, seu prorogata, censetur esse eadem cum prima, arg. l. *Sed et sic manente*. ff. de *Precario*; ac notat Maranta, part. IV. *Speculi aurei*, distinct. 12, n. 2, citans alios.

72. *Non fit finito termino prioris dilationis.*

— Additur notanter in data definitione, « sed nondum elapsæ. » Quia, si finito termino prioris dilationis alia detur, jam non fit prorogatio prioris, sed novæ dilationis concessio: siquidem, quod amplius non existit, prorogari nequit. Gailus lib. I, *Practic.* observat. 91, n. 20.

73. *Nequit prorogari prima delatio probatoria.* — Resp. II. Prima dilatio probatoria prorogari non potest. Ita Vallensis, h. t., § 2, n. 1; Pirhing, eod. n. 22; Gailus cit. observat. 91, n. 2, asserens in Camera imperiali, neque secundam, neque tertiam prorogari; et alii. Ratio est, quia post primam talem dilationem superest secunda, et tertia; imo etiam quarta si constet de justo impedimento: atqui dilationes sunt amputandæ, l. II c. de *Temporib.* appellat; ibi: « Ubique dilationum materias amputantes. » Alioquin enim, si prorogationes singularum dilationum concederentur, jam aliquis in effectu non tres, sed sex, aut plures dilationes habiturus esset: quod juri communi, ipsique æquitati adversatur. Accedit, quod ad extraordinarium prorogationis remedium deveniri non debeat, quandiu superest remedium ordinarium, l. *In causæ cognitione etiam hoc*. 17 ff. de *Minorib.*

74. *Bene tamen quarta ex causa legitima.* — Verumtamen quarta dilatio probatoria, utpote postquam alia non suppetit, prorogari potest; ex causa tamen legitima, et servata solemnitate legali, de qua n. 55, ne alioquin fraus fiat legi, quæ non verbis, sed rebus posita esse debet. Gailus loc. cit. n. 16, et seqq.

75. *Sicut et aliæ a iudice datæ.* — Resp. III. Aliæ dilationes a iudice dari solitæ, v. g. ad contestandam litem, vel ad respondendum libello actoris, possunt ex causa prorogari, seu prolongari; et quidem facilius, quam ut nova dilatio detur, dummodo intra terminum earum prorogatio petatur. Ita Vallensis h. t. § 2, n. 3; Gailus cit. observat. 91, n. 19, asserens hujusmodi prorogationes ex causa quotidie fieri; Pirhing. h. t. n. 22, citans alios. Et merito: quia in prorogatione dilationis censetur unica intervenire dilatio, ut dictum n. 61. Ergo, sicut hanc potest iudex a principio concedere, ita et ex causa prorogare; et quidem facilius, cum prorogando nulla nova concedatur, ut dictum n. 71.

76. *Judex post elapsam prioris dilationis terminum, an possit invita parte alium concedere?* — Utrum autem post elapsam prioris dila-

tionis terminum possit iudex alium assignare etiam altera parte invita, dubitare posset? Dicendum tamen cum Speculatore tit. *de Dilationibus*. § *Non videamus*. n. 5; Mascardo. *de Prolationibus*. concl. 1236, n. 4 et 11, ac seqq., et communiori aliorum, nonnullis, tamen exceptis, posse id fieri per iudicem ex causa legitima, si res sit adhuc integra prout erat tempore assignati prioris termini, et jus adversarii non sit factum deterius. Atque hoc probatur ex c. *Cum cessante*. 60, *de Appellat.*, et l. *Quod jussit*. ff. *de Re judicat.*, ubi iudex potest suam sententiam interlocutoriam ex causa rationabili revocare. Concordat textus in l. *Mancipiorum*. ff. *de Optione legat.*, ubi legatarius optionis termino ad eligendum sibi prefixo, et jam elapso, adhuc eligere potest, dummodo res sit adhuc integra, et nullum exinde damnum hæres sit subiturus. Concordat dicenda inferius tit. XIV, *de Dolo et contumacia*, § 2, n. 68, et seqq.

77. *Dilationis effectus primarius est, quod ea pendente conquiescat officium iudicis.* — Quæritur II. Qui sint effectus dilationum? Resp. I. Primarius ac principalis effectus dilationis est, quod ea pendente, seu durante, officium iudicis conquiescat; nihilque sit agendum, vel innovandum quoad articulum, aut capitulum illud, super quo dilatio data fuit, donec concessa dilationis tempora defluerint, text. clar. l. *Sive pars*. C. *de Dilatione*. Adeo quidem, ut si quid innovatum fuerit, ipso jure sit nullum. Vallensis h. t. § 4, n. 4.

78. *Limitatur hoc.* — Cæterum super alio articulo, super quo non fuit petita dilatio, officium iudicis non conquiescit, ac proinde super illo non prohibetur iudex procedere. Pirhing h. t. n. 23. Quin etiam, posse iudicem pendente dilatione sese intromittere in favorem ejus, qui ipsam impetravit, notat Vallensis, loc. cit. n. 4, addens, quod pari modo suspectus de fuga pendente dilatione capi valeat.

79. *Alius dilationis effectus.* — Resp. II. Alter dilationis effectus est, quod quando terminus ipsius advenerit, regulariter habeat vim sententiæ interlocutoriæ, ac perimat actum, qui in assignato dilationis termino fieri debuit: adeo, ut pars postea primum comparens amplius super eadem re, nisi ex magna causa, audiri non debeat. Ita desumitur ex cap. 1, et ult. ff. *de Feriis*, et l. *Sci-re oportet*. § *Consequens*. ff. *de Excusatione tutor.*, ubi elapso termino quinquaginta dierum qui datur tutori ad se excusandum, ipse am-

plius non auditur: et si secus fiat, non liberatur. Accedit ratio, quia cessante justa causa, in civilibus non nisi unica conceditur dilatio probatoria, ut dictum supra n. 48.

80. *Tempora dilationum sunt continua.* — His addendum, quod tempora dilationum omnium sint continua; et proinde in ipsis computentur dies tum feriati, imo etiam feriæ repentinæ, l. *Sive pars*. c. h. t. Quamvis propter ferias repentinæ, puta, ob res prospere gestas, vel in honorem principis extraordinarie indictas, si quis læditur, restitutio tot dierum concedatur, quot intercesserunt feriæ repentinæ, l. *Sed et si*. § *Si feriæ*, ff. *Ex quibus causis majores*, etc. Et merito, quia tales ferias, utpote repentinæ, nemo prævidere poterat: bene tamen solemnes de quibus proinde ratio haberi non debet, prout ibidem notatur.

81. *Dilatio absentis concessa non currit, nisi a die intimationis.* — Cæterum, si dilatio concessa fuerit absentis, hæc ipsi non currit, nisi a die intimationis: simulque dies illa, qua intimatur, non est computanda. Maranta, part. VI *Speculi aurei*, tit. *de Dilatione*, n. 14 citans Bartolum, et Alexandrum in l. *Labeo*. in fin. ff. *de Jurejurand.*, Pirhing h. t., n. 19, et alii.

TITULUS IX.

De Feriis.

1. *Ratio continuationis rubricarum.* — Viso de dilationibus in quibus conquiescit officium iudicis, l. *Sive pars*. C. *de Dilatione*, cum hoc ipsum contingat in feriis, merito subjungitur præsens rubrica: eoque magis, quia ipsæmet feriæ sunt quædam dilationes, saltem largo modo; ut inquit Glossa ad rubricam h. t.

2. *Feriæ, et dilationes, in quo differant.* — Dicitur, «saltem largo modo.» Nam negari non potest, quin sit aliqua differentia inter dilationes et ferias. Dilationes siquidem dantur ad utilitatem partium litigantium, et quidem plerumque ad instantiam ipsarum, ut sese melius instruere, aut jus suum explicare valeant: econtra feriæ vel ob honorem rei, vel ob bonum publicum principaliter instituuntur. Accedit, quod dilationes communiter, juxta exigentiam causarum, concedantur

judicis arbitrio at feriæ sunt stabiles et determinatæ. Et hinc Abbas ad rubric. h. t. non immerito negat ferias esse proprie dilationes juris: hæ enim dantur ad aliquid explicandum; feriæ autem, ut homines quiescant, prout magis in progressu dicetur.

§ I.

DE DIVISIONE FERIARUM; UBI PLURA DE FERIIS SACRIS.

3. *Feriæ, quid, et unde sic dicantur?* — Quæritur I. Quid, et quot sint species feriarum? Resp. I. *Feriæ*, quantum attinet ad propositum, dicuntur dies illi, quibus vacatur, sive cessatur ab actibus judicialibus; ut l. *Pridie*, et l. *Si feriatis*, ff. *de Feriis*, et l. *Omnes*. C. eod. addendo juxta sacros canones, et quantum ad ferias sacras, abstinentiam ab operibus servilibus, et mercatu. Et dicuntur *Feriæ* a feriendo: quia antiquitus diebus feriatis mactabantur, sive feriebantur hostiæ solemnes: vel potius a feriendo hoc est, cessando, quatenus illis diebus veteres cessabant, sive abstinebant a strepitu judiciali. Qua de causa feriæ etiam appellabantur *Justitium*, eo quod jus, sive iudicium, tunc staret, nec progrediretur. Vallensis h. t. n. 2.

4. *Alia earum acceptio refertur.* — Additur, antem «Feriæ quantum ad propositum.» Siquidem Ecclesia in alio adhuc sensu accipit ferias, videlicet pro quolibet die hebdomadæ: in qua acceptione dies Dominicus dicitur feria prima, dies Lunæ, feria secunda; et sic deinceps. Unde S. Sylvester papa (ut legitur in Breviario Romano die 31 decembris) «Sabbati et Dominici diei retento nomine, reliquos hebdomadæ dies feriarum nomine distinctos, ut jam antea in Ecclesia vocari cœperant, appellari voluit: quo significaretur, quotidie clericos, abjecta cæterarum rerum cura, uni Deo prorsus vacare debere.» Verum loquendo de feriis in priori acceptione.

5. *Feriarum tres sunt species.* — Resp. II. Feriarum tres sunt species, videlicet feriæ sacræ, rusticæ, et repentinæ. Ita Speculator h. t. § 1, n. 4; Abbas, in c. *Conquestus*, n. 8, et Fagnanus ibid. n. 35, h. t., et probatur inductione. Siquidem

6. *Feriæ sacræ, sive solemnes.* — Feriæ sacræ, sive solemnes dicuntur eæ, quæ ob reverentiam et cultum Dei principaliter sunt institutæ: ut dies Dominicus, natales Domini, sancti Stephani et aliorum sanctorum, de

quibus fit mentio in cap. 1 et ult. h. t., ac præsertim in Bulla Urbani VIII, quæ incipit, *Universa* (et habetur tom. IV *Bullarum Romani*, constit. 164 dicti pontificis) in qua singillatim referuntur atque specificantur omnes feriæ sacræ, seu festa de præcepto totius Ecclesiæ.

7. *Feriæ rusticæ, seu necessariæ.* — Feriæ rusticæ, (quæ etiam *necessariæ* vocantur) illæ sunt, quæ ob necessitates hominum, præsertim ruri laborantium, instituuntur: uti sunt feriæ messium atque vindemiarum; de quibus fit mentio in cap. ult. § fin. h. t.; et l. I, ff. eod. Item feriæ æstivis caloribus mitigandis destinatæ, l. *Omnes dies*. C. h. t. Et hæc alio nomine appellantur *necessariæ*, utpote communibus necessitatibus hominum sublevandis destinatæ.

8. *Harumque indictio.* — Porro tempus rusticarum feriarum non est determinatum a lege, vel canone; cum alicubi citius, alibi tardius fiat collectio fructuum, utpote qui citius maturescunt, et colliguntur in locis calidis, quam frigidis. Proinde harum feriarum indictio sive determinatio temporis ipsarum, relinquitur iudicibus: ita tamen, ut eas indicantur bis in anno, secundum qualitatem et consuetudinem cujuslibet loci, l. *Præsides*. ff. h. t.

9. *Et quibus prosint.* — Infertur proinde, quod extra tale tempus, quamvis nonnemo fructus actualiter colligat, ipsi non suffragentur feriæ rusticæ, quominus in jus vocari possit: quia necesse est, ut feriæ hæc a iudice indicantur. Postquam vero eæ semel indictæ sunt, prosunt non solum rusticis, aut ruri laborantibus, sed etiam militibus, clericis, et aliis etiam ruri nequiquam laborantibus, qui proin in jus vocati poterunt allegare exceptionem feriarum. Et merito: quia, licet tales personaliter in messibus atque vindemiis non occupentur, sicque respectu horum videatur cessare ratio legis, seu quæ in l. I, ff. h. t. affertur illis verbis: «Quia occupati circa rem rusticam, in forum venire compellendi non sunt,» tamen hæc non fuit causa finalis circa ipsum vocatum, sed impulsiva solum. Accedit quod saltem advocatos, vel testes, quandoque contingat tunc occupari circa rem rusticam; et quia hi idcirco non possent tam facile haberi subintrat dicta ratio legis Glossa in cit. l. I, §. *Occupati*. ff. h. t. Alexander consil. 2, n. 6, lib. II, Fagnanus cit. c. *Conquestus*, n. 36 h. t.

10. *Ac feriæ repentinæ; et quid?* — Feriæ